

Οι δημοσείς ή έμμεσες άνταγκλάσεις αύτής τής πάλης δὲν άφηνουν άνεπαφη καμμία σφαίρα τής κοινωνικής ζωής. Άκόμα οι τόποι τῶν άναπαύσεων τῶν καπιταλιστῶν έχουν τροποποιηθῆ ὅταν οἱ έργατες διέσπασαν τὶς πληρωμένες διδειες.

Ποιά εἶναι λοιπὸν ἡ ιστορία καὶ ἡ δυναμικὴ τῆς συγχρόνου κοινωνίας; Εἶναι ἡ ιστορία καὶ ἡ δυναμικὴ τῆς ἀνάπτυξης τοῦ καπιταλισμοῦ. Άλλὰ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ σημαίνει αὐτολεξεὶ τὴν ἀνάπτυξην προλεταριάτου. Τὸ κεφάλαιο παράγει τὸν έργατη καὶ ὁ έργατης παράγει τὸ κεφάλαιο—ὅχι μόνον ποσοτικὰ ἄλλα καὶ ποιοτικά. Ἡ ιστορία τῆς κοινωνίας μέσα στὴν ὥποια γεννήθηκε ὁ καπιταλισμὸς, εἶναι πρώτα ἀπ' όλα ἡ ιστορία τῆς αὐξανομένης προλεταριοποίησης αύτῆς τῆς κοινωνίας, τῆς εἰσβολῆς σ' αὐτὴν τοῦ προλεταριάτου. Αὕτη εἶναι συγχρόνως ἡ ιστορία τῆς πάλης τῶν καπιταλιστῶν καὶ τῶν προλεταρίων. Ἡ διαλεκτικὴ αὐτῆς τῆς κοινωνίας, εἶναι ἡ διαλεκτικὴ αύτῆς τῆς πάλης. "Ολοι οι ἄλλοι παράγοντες καὶ μηχανισμοὶ ποὺ μποροῦσαν γὰ παιζούν ἐναντίον αφέροντα ρόλο στὶς παλιώτερες κοινωνίες, παίρνουν μὲ τὴν ἀνάπτυξην τοῦ καπιταλισμοῦ ἔναν χαρακτῆρα περιφερειακὸ καὶ ασήμαντο ἐν σχέσει μὲ αὐτὸν τὸ κεντρικὸ στοιχεῖο.

Γιὰ τὸν παραδοσιακὸ μαρξισμό, ἡ δυναμικὴ τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι ἡ δυναμικὴ μιᾶς αὐξανομένης ποσοτικῆς χρίσης, μιᾶς ἀθλιότητας πάντοτε περισσότερου βαρειᾶς, μιᾶς ἀνεργίας πάντοτε πιὸ δγκώδους, μιᾶς ὑπερπαραγωγῆς πάντοτε περισσότερον εὑρείας. Άγτιθετα ἀπὸ τὰ φαινόμενα, αὐτὴ ἡ ἀποφη ὑπογοεὶ πράγματι ὅτι δὲν ὑπάρχει ἵστορια τοῦ ὅρου—ὅχι περισσότερο ἀπὸ τὴν «ίστορία» ποὺ ὑπάρχει σὲ ἔνα χημικὸ μῆγμα ὃπου οἱ ἀντιδράσεις παραγόμενες μὲ ἔνα ρυθμὸ ὄλοντα καὶ περισσότερο ἐπιταχυνόμενο ὄδηγοῦν τελικὰ στὴν ἔκρηξη τοῦ έργαστηρίου. Γιατὶ σ' αὐτὴν τὴν ἀντίληψη, ἡ ἀγέλιξη τῶν γεγονότων εἶναι στὴν πραγματικότητα ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν δράση τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τάξεων. Οἱ καπιταλιστὲς δὲν αὐτενεργοῦν —«ἐνεργοποιοῦνται» ἀπὸ οἰκονομικὰ ἐλατήρια ποὺ τοὺς καθωρίζουν, ὅμως διπλαὶς ὁ γόμος τῆς βαρύτητος διέπει τὴν κίνηση τῶν σωμάτων.

Δὲν ἔχουν πράγματι καμμιὰ ἐπίδραση πάνω στὴν πραγματικότητα ἢ ὅποια ἔξελίσσεται ἀνεξάρτητα ἀπὸ αὐτοὺς σύμφωνα μὲ τοὺς γόμους τῆς κίνησης τοῦ καπιταλισμοῦ τοῦ ὅποίου εἶναι οἱ ἀσυγέδητες μαριογέτες». Οὗτε συζήτηση δτὶ μποροῦν νὰ ταχτοποιήσουν τὸ καθεστώς τους νὰ παγιώσουν τὴν ἔξουσία τους ἢ δτὶ μποροῦν γὰρ διδαχτοῦν κι αὐτοὶ ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἴστορικὴ πεῖρα πῶς καλύτερα γὰρ ὑπερασπίζουν τὰ συμφέροντά τους. Ἀκόμα καὶ οἱ ἐργάτες «ἐνεργοποιοῦνται» μᾶλλον παρὰ αὐτενεργοῦν. Οἱ ἀντιδράσεις τους εἶναι καθωρισμένες ἀπ' αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ αὐτόματο τῆς οἰκογυμίας καὶ ἔχουν τὶς αἰτίες τους σὲ μιὰ βιολογικὴ ἔξαθλίωση.

Ἡ ἐπαγάσταση εἶναι σχεδὸν κατ' εὐθεῖαν συγδεδεμένη μὲ τὴν πεῖνα. Εἶναι αὐτονόητο δτὶ ἡ δράση τῆς τάξης δὲν μπορεῖ σχεδὸν καθόλου γὰρ ἐπηρρεάσει τὴν ἔξελιξη τῆς κοινωνίας σ' ὅλο τὸ διάστημα μέχρι τῆς ἀνατροπῆς της. Εἶναι ἐπίσης αὐτονόητο δτὶ ἡ ἐπαγάσταση πρέπει γὰρ δδηγήσει σὲ προκαθωρισμένα ἀποτελέσματα.

Δὲν διλέπει κανεὶς καθόλου ἀπ' αὐτὸ τί τὸ προλεταριάτο μπορεῖ γὰρ μ ἀ θ ε ι στὴν πορεία αὐτῆς τῆς ἴστορίας, ἔκτὸς ἀπὸ τὸ δτὶ πρέπει γὰρ πολεμήσει τὸν καπιταλισμὸ μέχρι θανάτου.

Τὸ γὰρ γνωρίσει αὐτὴ τὴν κοινωνία δὲν μπορεῖ γὰρ σημαίνει γι' αὐτό, ἀπὸ τὸ γὰρ τὴν δοκιμάσει σὰν τὴν αἰτία τῆς ἔξαθλίωσής του δίχως ἡ ζωὴ του καὶ ἡ κατάστασή του γὰρ τοῦ ἐπιτρέπουν γὰρ κατανοήσει τὴ λειτουργία της καὶ τὶς αἰτίες ποὺ τὴν προκαλοῦν. Οἱ θεωρητικοὶ ξέρουν δτὶ πρέπει γὰρ μελετήσουν τοὺς γόμους τῆς ἐπεκτεινόμενης ἀναπαραγωγῆς τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς πτώσης τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους. Ἐὰν μπορεῖ γὰρ ὑπάρχει μιὰ συγείδηση τῆς ἐπαγάστασης δὲν εἶναι βέβαια στὸ προλεταριάτο ποὺ πρέπει γὰρ τὴν ἀναζητήσουν. "Οσο γιὰ μᾶς, λέμε δτὶ ἡ ἔξελιξη τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι μιὰ ἴστορία μὲ τὴν πιὸ ἵχυρὴ ἔννοια τοῦ δρου, δηλαδὴ ἔνα προτσὲς δράσης ἀνθρώπων καὶ τάξεων ποὺ προποποιεῖ συγεχῶς καὶ συνειδητὰ τὶς ἴδιες τὶς συνθῆκες μέσα στὶς δποτες ἔκτυλίσσεται καὶ κατὰ τὴν πορεία τῆς ὅποιας ἀγαθλαστάγει καινούργια. Εἶναι ἡ ἴστορία τῆς σύστασης καὶ τῆς ἀγάπτυξης τῶν δύο τάξεων τῶν ἀνθρώπων σὲ πάλη ἀπὸ τὶς δποτες ἡ κάθε μία δὲν μπορεῖ καθόλου γὰρ δράσει δίχως γὰρ δράσει πάνω στὴν ἄλλη. Εἶναι ἡ ἴστορία αὐτῆς τῆς πάλης στὴν πορεία τῆς ὅποιας κάθε ἔνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους ἀγεταὶ γὰρ δημιουργήσει ὅπλα, μέσα, μορφὲς δργάνωσης, ἴδεες, γὰρ ἀγακαλύψει ἀπαντήσεις στὴν κατάσταση καὶ προσωρινοὺς

σκοπούς ποὺ δὲν είγαι καθόλου προκαθωρισμένοι καὶ τῶν δποίων οἱ συνέπειες ἀρεστὲς ἢ ὅχι τροποποιοῦν σὲ κάθε σταθμὸ τὸ πλαισιο τῆς πάλης.

Γιὰ τὴν καπιταλιστικὴ τάξη, συγκρότηση καὶ ἀνάπτυξη σημαίνει συσσώρευση «ἐκλογίκευση» καὶ συγχεντροποίηση τῆς παραγωγῆς (δηλ. «ἐκλογίκευση» σὲ μιὰ κλίμακα δλοένα καὶ πιὸ πλατειά). Συσσώρευση σημαίνει συγχρόνως νὰ μετατρέπεις τὴν ἐργασία σὲ κεφάλαιο, νὰ δίνεις στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο ἑκατομμύριων ἀνθρώπων τὴν μορφὴ τοῦ ἐργοστασίου καὶ τῶν μηχανῶν καὶ αὐτὸ νὰ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία ἐνὸς συνεχῶς αὔξανομενού ἀριθμοῦ προλεταρίων. «Ἐκλογίκευση» μέσα σὲ καπιταλιστικὸ πλαίσιο σημαίνει διαρκῶς καὶ περισσότερον νὰ ὑποδουλώνεται τῇ ζωντανῇ ἐργασίᾳ στὴ μηχανὴ καὶ τοὺς διευθύνοντας τὴν παραγωγὴ διαρκῶς καὶ περισσότερον νὰ περιορίζονται οἱ ἐργάτες στὴν κατάσταση τῶν ἐκτελεστῶν.

Ἄπ’ αὐτό, τὸ προλεταριάτῳ δρίσκεται συγχρόνως συγκεκροτημένο σὰν τάξη ἀντικειμενική, καὶ προσβαλλόμενο ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ στὴν συγκρότησή του. Είγαι ἀπ’ τὴν ἀπάντηση ποὺ δίνει στὸν καπιταλισμό, ποὺ τὸ προλεταριάτο γίνεται τὸ αὐτὸ τὸ ἴδιο στὴν πορεία τῆς ἱστορίας του, τάξη μὲ τὴν πλήρη ἔννοια τοῦ ὄρου, τάξη γιὰ τὸν ἔαυτό της.

Ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου ἔναντίον τοῦ καπιταλισμοῦ τοποθετεῖται ἀπὸ τότες σὲ δλα τὰ πεδίο ποὺ ἀφοροῦν τὴν ὕπαρξή του, ἀλλὰ αὐτὸ φαίνεται μὲ τρόπο ἐκτυφλωτικὸ στὰ πεδίο τῆς παραγωγῆς, τῆς οἰκογομίας, καὶ τῆς πολιτικῆς. Τὸ προλεταριάτο ἀγωγίζεται ἔναντίον τῶν ἴδιων τῶν μηχανῶν, ἔναντίον τῆς αὔξησης τῶν ρυθμῶν τῆς ἐργασίας κατόπιν.

Προσβάλλει τὴν «αὐτόματη» λειτουργία τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, διεκδικώντας αὔξησεις τοῦ μισθοῦ, ἐλλάτωση τῶν ὕρων ἐργασίας, πλήρη ἀπασχόληση.

Ἄγνψώνεται πολὺ γρήγορα σὲ μιὰ συνολικὴ ἀντίληψη τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνίας, συγκροτεῖ πολιτικὲς ὄργανώσεις, ἐπιχειρεῖ νὰ τροποποιήσει τὴν πορεία τῶν γεγονότων, ἐπαναστατεῖ, δοκιμάζει νὰ καταλάβει τὴν ἔξουσία.

Καθένα ἀπ’ αὐτὰ τὰ πεδίο τῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου καὶ διαθύτερος σύγδεσμος τους θὰ ἀπαιτοῦσε γιὰ νὰ μελετηθεῖ στὴν ἴ-

στορική του ἀνάπτυξη και στὴν λογική του τόμους ὀλόχληρους. Δὲν εἶναι προφανῶς αὐτὴ ἡ πρόθεσή μας ἐδῶ. Θέλουμε ἀπλῶς νὰ φέρουμε στὸ φῶς ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἡ πραγματική λογική τῆς Ἰστορίας τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας: ἡ λογική τῆς πάλης τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τάξεων.

Αὐτὴ τὴν πάλη δὲν μποροῦμε νὰ τὴν χατανογήσουμε ὅταν περιστρέψόμαστε μόνο στὶς λιυσσώδεις μαζικὲς καὶ μεγαλειώδεις μάχες. Δὲν ἔχουμε ποτὲ ἀρκετὰ ἐπιμείνει σ' αὐτὸ τὸ γεγονός: αὐτὴ ἡ πάλη εἶναι διαρκής, πρώτα ἀπ' δλα καὶ πάγω ἀπ' δλα μέσα στὴν παραγωγὴ γιατὶ μποροῦμε γὰ ποῦμε ὅτι τὸ μισὸ ἀπὸ κάθε χειρονύμια τοῦ ἐργάτη ἔχει σὰν ἀντικείμενο τὴν ὑπεράσπισή του ἐναντίον τῆς καπιταλιστικῆς ἐκμετάλλευσης καὶ ἀλλοτρίωσης. Δὲν ἔχουμε ἐπίσης περιττότερον ἀρκετὰ ἐπιμείνει στὸ γεγονός ὅτι αὐτὴ ἡ πάλη ὁ πόνος μεν γη ἡ ἀμορφη, καθημερινὴ καὶ κεκαλυμμένη, παίζει ἔνα ρόλο διαμορφωτοῦ τῆς Ἰστορίας τόσο σπουδαῖο ὅσο καὶ οἱ μεγάλες ἀπεργίες καὶ οἱ ἐπαναστάσεις.

Ἡ πάλη τῶν τάξεων σημαίνει τόσο ὅσο αὐτὴ διαρκεῖ —καὶ αὐτὴ θὰ διαρκέσει τόσο ὅσο καὶ αὐτὴ ἡ κοινωνία— ὅτι κάθε πράξη τοῦ ἐνδές ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους συγεπάγεται ἀμεσα ἡ στὴν πορεία μιὰ ἐπίδειξη τοῦ ἄλλου ὁ δποῖος μὲ τὴ σειρά του προκαλεῖ μιὰ ἀμεση ἀπάντηση κ.ο.κ. Ἀλλὰ κάθε μία ἀπ' αὐτὲς τὶς πράξεις τροποποιεῖ τόσο ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἐπιχειρεῖ ὅσο καὶ ἐκεῖνον ἐγαντίον τοῦ δποῖου διευθύνεται.

Κάθε μία ἀπὸ τὶς ἔχθρικὲς τάξεις τροποποιεῖται ἀπὸ τὴν πράξη τῆς ἄλλης. Αὐτὲς οἱ πράξεις ἐπάγονται βαθειές τροποποιήσεις στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον, στὸ ἀντικειμενικὸ ἔδαφος πάνω στὸ ὅποιο ἐκτυλίσσονται. Στὶς ἀκρότατες στιγμές τους αὐτὲς περιέχουν μιὰ Ἰστορικὴ δημιουργία. τὴν ἀνακάλυψη μορφῶν δργάνωσης, πάλης ἡ ζωῆς οἱ δποῖες καθόλου δὲν περιέχονται στὴν προηγούμενη κατάσταση, οὕτε ἡταν προκαθωρισμένες ἀπ' αὐτήν. Τέλος στὴν πορεία αὐτῆς τῆς δράσης σχηματίζεται μπροστὰ στὶς δυὸ τάξεις μιὰ Ἰστορικὴ πεῖρα ποὺ γιὰ τὸ προλεταριατὸ ἀποτελεῖ τὴν ἀνάπτυξη πρὸς μιὰ σοσιαλιστικὴ συνεδρηση.

"Ετοι στὸ πεδίο τῆς π α ρ α γ ω γ ἡ εἰσαγωγὴ σὲ μιὰ μεγάλη κλίμακα τῶν μηχανῶν ἀπὸ τὸν καπιταλισμό, στὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ XIX αἰῶνα ἔξελήφθη σωστὰ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες, σὰν μιὰ ἀμεση ἐπίθεση στὴν δποῖαν ἀντέδρασαν σπάζοντας τὶς μηχανές.

Σ' αύτὸν τὸ πεδίο γνώρισαν τὴν ἡττα. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὁρχὴν πάλη παίρνει μέσα στὰ ἔργοστάσια μιὰ ἀκατανίκητη μορφή: τὴν ἀντίστασην στὴν παραγωγὴν. Οἱ καπιταλισμὸς ἀνταποντάει μὲ τὴν γενίκευση τῶν μισθῶν μὲ τὸ κομμιάτι καὶ μὲ τὴν ἀπόδοσην. Αὐτὸν γίνεται μὲ τὴν σειρὰν του τὸ ἀντικείμενο μᾶς δῆσίας πάλης. Οἱ νόρμες συμπυκνώνονται. Οἱ τευχορισμὸι εἰναις ἢ ἀνταπάντησις τοῦ καπιταλισμοῦ σ' αὐτὴν τὴν πάλη: οἱ νόρμες καθωρίζονται «ἐπιστημονικά» καὶ «ἀντικειμενικά».

Ἡ ἀντίσταση τῶν ἔργατῶν κάνει φανερὸν ὅτι αὐτὴ ἢ ἐπιστημονικὴ ἀντικειμενικότητα εἰναις μιὰ γελοιοποίηση. Ἡ ψυχολογία, κατόπιν ἢ θεομηχανικὴ κοινωνιολογία φαίνεται τότες ὅτι ὀφεῖλει νὰ ἐπιτρέψει γὰρ «ὅλοκληρωθοῦν» οἱ ἔργατες. στὴν ἐπιχείρηση. Αὐτὲς συντρίβονται στὴν πράξη κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἵδιων τῶν ἀντιφάσεων, ἀλλὰ πρὸ παντὸς γιατὶ οἱ ἔργατες δὲν τὶς ἀφήγουν νὰ γίνουν. Στὶς πιὸ προχωρημένες χῶρες—Ἐνωμένες Πολιτεῖες, Ἀγγλία, Σκανδιναβικὲς χῶρες—ὅπου οἱ ἔργοδότες ἐφαρμόζουν ὅλοξνα καὶ περισσότερον τὶς «συγχρονισμένες» μέθοδες ὅπου οἱ μισθοὶ εἰναις πολὺ ὑψηλοί, ἔχει σ' αὐτὲς ἢ καθημερινὴ πάλη μέσα στὴν παραγωγὴ φτάνει σὲ ἀφάνταστες ἀναλογίες.

Ἐκεῖ εἶμαστε σήμερα. Αὐτὸν τὸ σχῆμα ποὺ δὲν ἔχει ἄλλη ἀξιωσην παρὰ νὰ καθωρίσει τὸν τύπο τῆς ἴστορικῆς ἔξελιξης τῆς πάλης ἀνάμεσα στὶς τάξεις μέσα στὴν παραγωγὴν βρίσκεται συμπεπυκνωμένο κάθε φορὰ ποὺ μελετᾶμε συγκεκριμένα αὐτὴ τὴν πάλη μέσα σὲ μιὰ ἐπιχείρηση.

Συγχρόνως μὲ αὐτὴ τὴν σειρὰ τῶν ἀπαντήσεων —ἐπιθέσεων μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε στὴν ἔξελιξη τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς προσπάθειες ποὺ ἔκφράζουν τὴν διαρκὴ τάση τοῦ κεφαλαίου νὰ ὑποδουλώσει τὴν ἔργασία. Ἡ διαιρεση τῶν καθηκόντων συγεχίζεται γὰρ πρωθῆται στὸν παραλογισμό, δχι γιατὶ αὐτὸν εἰναι τὸ ἀγαπόφευκτο μέσο γιὰ τὴν αὔξηση τῆς παραγωγικότητας (πέραν ἀπὸ δρισμένο σημεῖο, αὐτὴ τὴν ἔλλατώνει δίχως τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία τόσο ἄμεσα δυο καὶ ἔμμεσα, ἀπὸ τὰ τεράστια ἔκτακτα ἔξοδα ποὺ δημιουργεῖ) ἀλλὰ γιατὶ αὐτὴ εἶναι τὸ μόνο μέσο νὰ ὑποταγεῖ ἔνας ἔργαζόμενος ποὺ ἀνθίσταται, κάνοντας τὴν ἔργασία του ἐπιδεκτικὴ μετρήσεως καὶ ἐλέγχου καὶ αὐτὸν τὸν ἰδιο ὅλοκληρωτικὰ ἀντικαταστήσιμο. Ἡ μηχανοποίηση παίρνει αὐτὴ τὴν ἰδιαίτερη τροπή: πρέπει δ ἔργατης νὰ δεσπόζεται ἀπὸ τὴ μηχανὴ

(ή απόδοσή του νὰ τοῦ ἐπιβάλλεται ἀπὸ αὐτὴν) πρέπει ή πορεία τῆς παραγωγῆς νὰ γίνεται δσο τὸ δυνατὸν περισσότερον αὐτόματη, δηλαδὴ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸν παραγωγό. Αδεξανόμενη διαίρεση τῶν καθηκόντων καὶ μηχανοποίηση καπιταλιστικοῦ τύπου προχωροῦν προφανῶς σὲ στενή ἀλληλεπίδραση. Ἐλλὰ σὲ κάθε σταθμὸν αὐτὰ σημειώγουν, ή ἐργατικὴ ἀντίσταση τὰ κάνει μιὰ μισο-ήτα γιὰ τοὺς καπιταλιστές.

Αὐτὴ ή πάλη διαπλάσσει τὸ πρόσωπο τῆς συγχρόνου βιομηχανίας καὶ τὸ οὐσιαστικό τῆς περιεχόμενο: τὸν τρόπο μὲ τὸν δποῖον οἱ ἀνθρωποι ζοῦν μέσα στὰ ἐργοστάσια. Ἐλλὰ αὐτὴ ἐπίσης ή πάλη εἶναι ποὺ ἔχει ἀποτυπώσεις τὴν σύγχρονη οἰκονομία καὶ κοινωνία στὸ σύνολό τους. Ἡ ἐργατικὴ πάλη στὸ οἰκονομικὸ πεδίο ἐκφράζεται πάντα μὲ τὶς διεκδικήσεις τῶν μισθῶν, στὶς δποῖες οἱ καπιταλιστές ἀντιτάσσουν μιὰ λυσσαλέα ἀντίσταση γιὰ μεγάλο διάστημα. Ἐχοντας σχεδὸν χάσει τὴν μάχη σ' αὐτὸ τὸ πεδίο κατέληξαν νὰ υποθετήσουν μιὰ οἰκονομία τῆς δποίας τὸ δεσπόζον γεγονός ἀπὸ τὴν ἀποψή τῆς ζήτησης, εἶναι ή κοινωνικὴ αὔξηση τῆς μάζας τῶν μισθῶν ποὺ γίνεται η δάση μιᾶς συνεχῶς διευρυνόμενης ἀγορᾶς ἀγαθῶν κατανάλωσης.

Αὐτὸς δ τύπος τῆς ἐν ἐπεκτάσει οἰκονομίας μέσα στὸν δποῖο ζοῦμε εἶναι οὐσιαστικὰ προϊὸν τῆς ἀκατάπαυστης πίεσης ποὺ ἔχει ἀσκήσει ή ἐργατικὴ τάξη, πάνω στοὺς μισθών—καὶ τὰ βασικά τῆς προβλήματα προκύπτουν ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός.

Στὸ πολιτικὸ πεδίο στὶς πρῶτες προσπάθειες τοῦ προλεταριάτου νὰ δργαγωθεῖ, δ καπιταλισμὸς ἀπάντησε κατὰ γενικὸ κανόνα μὲ τὴ ἀνοιχτὴ ή καμουφλαρισμένη καταπίεση. Νικημένος πολὺ γρήγορα σ' αὐτὸ τὸ πεδίο, κατέληξε στὸ ἄκρο μιᾶς μακρᾶς καμπύλης τῆς ιστορικῆς ἔξέλιξης νὰ κάνει αὐτὲς τὶς ἴδιες τὶς πολιτικὲς ἐργατικὲς δργαγωσεις οὐσιώδεις τροχοὺς τῆς λειτουργίας του.

Ἐλλὰ αὐτὸ ἀκόμα ἐπιφέρει ἐνδιαφέρουσες τροποποιήσεις στὸ σύνολο τοῦ συστήματος: ή καπιταλιστικὴ «δημοκρατία» δὲν μπορεῖ πλέον νὰ λειτουργήσει δίχως ἐνα μεγάλο «ρεφορμιστικὸ» κόμμα ποὺ μὲ τὴ σειρά του δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μαριογέτα τῶν καπιταλιστῶν (γιατὶ θὰ ἔχανε τότε τὶς ἐκλογικές του δάσεις καὶ δὲν θὰ μποροῦσε γὰ ἐκπληρώσει τὸ ἔργο του) ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶναι ἐπίσης ἔνα κόμμα «κυβέργησης» (καὶ πολὺ συχνὰ σ τὴ η γ κυβέργηση).

Αὐτὸ τὸ κόμμα ἀναγκαστικὰ ξεχρωματίζεται σὲ κόμμα «συντη-

ρητικὸ» (σὲ καμμὶα χώρα τοῦ κόσμου δὲν ἔχει δημιουργηθεῖ ζήτημα σχετικὰ μὲ τὶς μεταρρυθμίσεις ποὺ εἶχαν προκαλέσει λυσσώδεις μάχες ἀκόμα πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια δπως οἱ κοινωνικὲς ἀσφαλίσεις, ἢ ἀσφάλεια ἀπὸ τὴν ἀνεργία, ὁ προοδευτικὸς φόρος στὸ εἰσόδημα, ἢ ἡ πολιτικὴ τῆς σχετικὰ «πλήρους ἀπασχόλησης»).

Ἐτσι (καὶ μὲ τὴν λειτουργία ἐπίσης καὶ ἄλλων παραγόντων) ἀφοῦ εἶχε ἐπὶ μαχρόν ἀντισταθεῖ στὴν ἵδεα μιᾶς ἀνάμιξης τοῦ κράτους στὶς οἰκονομικὲς ὑποθέσεις (ποὺ θεωρούνταν σὰν «ἐπαναστατικὴ» καὶ «σοσιαλιστικὴ») ὁ καπιταλισμὸς φτάνει μοιραῖα νὰ υἱοθετήσει καὶ νὰ στρέψει πρὸς ὅφελός του τὴν ἐργατικὴ πίεση ἐγαυτίον τῶν συγεπειῶν τῆς αὐτόματης λειτουργίας τῆς οἰκονομίας, γιὰ νὰ ἐγκαταστήσει μέσω τοῦ κράτους ἔναν ἐλεγχό στὴν οἰκονομία καὶ στὴν κοινωνία ποὺ ἔξυπηρετεῖ στὸ τέλος τοῦ λογ) σμοῦ τὰ συμφέροντά του.

Πρέπει νὰ ποῦμε δτὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνάλυσης μᾶς κάνει ἔδω γὰρ ἔκθέτομε τὶς ἀπόψεις αὐτὲς χωρισμένες. Στὴν πραγματικότητα δμως τὸ ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν περιπλέκονται καὶ δημιουργοῦν ἀδιέξοδα. Δὲν θὰ δώσουμε παρὰ ἔνα παράδειγμα: τὸ πολιτικὸ βάρος τῆς ἐργατικῆς τάξης στὶς σύγχρονες κοινωνίες ἐπιβάλλει στὸ κράτος νὰ μὴν ἐπιτρέπει τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀνεργίας πέρα ἀπὸ ἔνα βαθμὸ σχετικὰ μέτριο. Αὐτὸ δημιουργεῖ δμως μιὰ κατάσταση πολὺ δύσκολη γιὰ τοὺς καπιταλιστὲς στὸ πεδίο τῶν μισθῶν (ὅπου ἡ θέση ἰσχύος τοῦ προλεταριάτου στηρίζεται στὴν πλήρη ἀπασχόληση)—ὅπου φτάγουν ἐγτούτοις γὰρ διατηροῦν ἔνα σχετικὸ «στάτους κβὸ».

Ἄλλὰ αὐτὸ δημιουργεῖ ἐπίσης δεδομένης σὲ ἔνα βαθμὸ μιᾶς «βιομηχανικῆς» μαχητικότητας τοῦ προλεταριάτου, μιὰ κατάσταση ἀγυπόφορη γιὰ τοὺς καπιταλιστὲς μέσα στὰ ἐργοστάσια. Οἱ «λύσεις» ποὺ ἡ κυριαρχη τάξη κατορθώνει νὰ δρίσκει ἐκπωματίζουν πάντα νέα προβλήματα καὶ αὐτὸ τὸ προτσὲς ἀποκαλύπτει τὴν ἀγικανότητα τοῦ καπιταλισμοῦ γὰρ ὑπεργικήσει τὴ θεμελιώδη του ἀντίφαση. Θὰ ξανάρθουμε πιὸ κάτω.

Τὸ σύνολο τῶν μέσων ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ καπιταλισμὸς ὑπακούει πάντα στὴν ἴδια προσταγὴ: τὴ διατήρηση τῆς κυριαρχίας του,

τὴν ἐπέκταση τοῦ ἐλέγχου του στὴν κοινωνία γενικά, στὸ προλεταριατὶκὸ ἰδιαιτερα. Ὁποιαδήποτε καὶ ἀν μπορεῖ νὰ εἶναι στὴν ἀρχὴ ἡ ἐπίδραση ἄλλων παραγόντων —ὅπως ἡ πάλη ἀνάμεσα στοὺς ἴδιους τοὺς καπιταλιστὲς ἢ μιὰ τεχνικὴ ἐξέλιξη ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμα ὑποταγεῖ στὸ κεφάλαιο— ἡ σπουδαιότητά της ἐλαττώνεται: προοδευτικά, σὲ ἅμεση ἀναλογία μὲ τὴν προλεταριοποίηση τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐπέκταση τῆς πάλης τῶν τάξεων. Στὶς προηγούμενες κοινωνίες, σφαιρες τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἄλλες ἀπὸ τὴν παραγωγὴ, τὴν οἰκονομία καὶ τὴν πολιτικὴ δὲν ἦταν παρὰ ἔμμεσα καὶ ὑπογεούμενα σὲ σχέση μὲ τὴν ταξικὴ διάρθρωση τῆς κοινωνίας. Σήμερα αὐτὲς δρίσκουνται μέσα στὴν σύγκρουση καὶ ρητὰ ἔχουν δλοκληρωθεῖ μέσα στὸ δίχτυ τῆς δργάνωσης, σ' αὐτὸ ποὺ ἡ κυριαρχη τάξη τείνει νὰ περικλείσει δλοκληρη τὴν κοινωνία. Ὁλοι οἱ τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς πρέπει νὰ ὑποταγοῦν στὸν ἐλεγχο τῶν διευθυνόντων. "Ολες οἱ πηγὲς καὶ τὰ μέσα χργοποιοῦνται ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶση εἶναι ἐπιστρατευμένη στὴν ὑπηρεσία του: ἡ ψυχολογία καὶ ἡ ψυχανάλυση, ἡ διομηχανικὴ κοινωνιολογία καὶ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία, ἡ ἡλεκτρογικὴ καὶ τὰ μαθηματικὰ καταθέτουν τὴ συγεισφορά τους γιὰ νὰ ἔξασφαλίσουν τὴν ἐπιβίωση τοῦ συστήματος, νὰ φράξουν τὶς ρωγμές του, νὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ διεισδύσει στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἐκμεταλλεύμενης τάξης, νὰ κατανοήσουν τὶς αἰτιολογίες καὶ τὶς συμπεριφορὲς καὶ γὰ τὶς χρησιμοποιήσουν πρὸς ὄφελος τῆς «παραγωγῆς», τῆς «κοινωνικῆς σταθερότητας» καὶ τῆς πώλησης ἀχρήστων ἀντικειμένων.

Γι' αὐτὸ ἡ σύγχρονη κοινωνία, εἴτε ζεῖ κάτω ἀπὸ ἔνα καθεστὼς «δημοκρατικὸ» ἢ «δικτατορικὸ» εἶναι στὴν πραγματικότητα πάντα δλοκληρωτική. Γιατὶ ἡ κυριαρχία τῶν ἐκμεταλλευτῶν πρέπει, γιὰ νὰ διατηρηθεῖ νὰ κατακλύσει δλους τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητας καὶ νὰ προσπαθήσει νὰ τοὺς ὑποτάξῃ. "Οτι δ ὀλοκληρωτισμὸς δὲν παίρνει τὶς ἄκρες μορφὲς ποὺ εἶχε περιβληθεῖ κάτω ἀπὸ τὸν Χίτλερ ἢ τὸν Στάλιν δτὶ δὲν χρησιμοποιεῖ σὰν προτιμώμενο μέσο τὴν τρομοκρατία, αὐτὸ δὲν ἀλλάζει σὲ τίποτε στὸ βάθος τὸ ζήτημα. Ἡ τρομοκρατία εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ μέσα ποὺ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσει μιὰ ἔξουσία γιὰ γὰ συντρίψει τὴ δραστηριότητα κάθε ἀντιπολίτευσης. Ἀλλὰ αὐτὴ δὲν εἶναι πάντα ἐφαρμόσιμη οὔτε πάντα ἡ πιὸ προσαδισφόρος. Ἡ «εἰρηγνικὴ» χειραγώγη-

ση τῶν μαζῶν ἡ βαθιμαία ἀφομοίωση τῶν ὄργανων αὐτιπολιτεύσεων μπορεῖ νὰ εἶναι περισσότερο ἀποτελεσματικές.

IV. Ἡ καπιταλιστική πολιτική ἄλλοτε καὶ σήμερα.

Στὴν πορείᾳ αὐτῆς τῆς ἀπὸ αἰῶνα πάλης, ὁ καπιταλισμὸς μεταμορφώνει συνεχῶς τὴν κοινωνία, ἀλλὰ ἐπίσης τροποποιεῖ βαθειὰ καὶ τὸν ἔμαυτό του. Θὰ ἀρχίσουμε τὴν ἔξέταση αὐτῶν τῶν τροποποιήσεων στὸ πεδίο τὸ πιὸ «ἰδεολογικό»: αὐτὸ τῆς καπιταλιστικῆς πολιτικῆς.

Ὕπαρχει σήμερα μιὰ καπιταλιστικὴ πολιτικὴ δὲ γάρ τοι δὲν διαφέρει ποὺ συνειδητὴ καὶ σαφής. Θὰ τὴν συλλάβωμε καλύτερα, στὴν ἀντίθεση ποὺ παρουσιάζει μὲ τὴν «καπιταλιστικὴ πολιτικὴ τοῦ XIX αἰῶνα». Θὰ ιδοῦμε στὴν πραγματικότητα ὅτι στὸν XIX αἰῶνα δὲν γίνεται χαρακτηριστικὴ πολιτικὴ στὴν καθαρὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Χρησιμοποιοῦμε αὐτὴ τὴν ἔκφραση χάριν εὐκολίας, ἐννοῶντας μὲν αὐτὴν τὸ σύστημα πληροφοριῶν, τὶς κύριες ἴδεες, τὴν κλίμακα τῶν χρησιμοποιουμένων μέσων καὶ σχεδὸν ἀντακλαστικὰ τῶν καπιταλιστῶν ἀτόμων ἢ τῶν καπιταλιστῶν ποὺ δροῦν σὰν τάξη μέσω τῶν θεσμῶν τους (χόμματα, κοινοβούλια, διοίκηση τοῦ κράτους κλπ.) μπροστὰ στὰ προβλήματα ποὺ τίθενται σ' αὐτούς.

Αὕτη ἡ ἄλλοτε καπιταλιστικὴ «πολιτικὴ» εἶναι πολὺ γνωστὴ. Ἀρκεῖ γὰρ τὴν συγοφίσουμε σὲ χοντρὲς γραμμές. Ὁ κάθε καπιταλιστὴς πρέπει γὰρ ἀφήγεται ἐλεύθερος γὰρ συνεχίζει τὴν «ἐπιχείρησή» του μέσα στὰ ὄρια (πολὺ ἐλαστικὰ) ποὺ ἔχει χαράξει τὸ δικαιού καὶ ἡ «ἡθική». Πρὸ παντὸς ἡ σύμβαση ἑργασίας πρέπει νὰ εἶναι ἐλεύθερη καὶ καθωρισμένη ἀπὸ τὴν συμφωγία τῶν δύο μερῶν. Τὸ κράτος διφεύλει γὰρ ἐγγυᾶται τὴν κοινωνικὴ τάξη, γὰρ προάγει τὶς τυχαῖες περιπτώσεις τὶς ἐπωφελεῖς στὶς ἐπιχειρήσεις, νὰ εύνοει τὴ δραστηριότητα τῶν καπιταλιστῶν μὲ τελωνειακὲς διατυμήσεις καὶ ἐμπορικὲς συμβάσεις γὰρ διεξάγει πολέμους γιὰ τὴν «προστασία τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων» δηλαδὴ αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς καπιταλιστικῆς διμάδος. Ἀλλὰ δὲν πρέπει γὰρ ἐπεμβάλλει ἀμε-

σα στὸν προσανατολισμὸν καὶ τὴν διαχείρηση τῆς οἰκονομίας ποὺ δὲν μπορεῖ μ’ αὐτὸν παρὰ νὰ τὴν «διαταράσσει» οὔτε νὰ προσφέρει μὲ τοὺς φόρους του ἔνα σημαντικὸν μέρος τοῦ ἑθνικοῦ προϊόντος, γιατὶ οἱ δαπάνες του εἶναι «ἀγτιπαραγωγικές». Οἱ ἐργατικὲς διεκδικήσεις εἶναι ἔχ τῶν προτέρων ἀδικεῖς γιατὶ αὐτὲς ἔχουν σχοπὸν συγκεκριμένα νὰ ἐλαττώσουν τὰ κέρδη καὶ ἀφηρημένα νὰ παραδιάσουν τοὺς νόρους τῆς ἀγορᾶς. Αὐτοὶ πρέπει λοιπὸν νὰ καταπολεμηθοῦν μέχρι θανάτου—ἔγγονεῖται καὶ μὲ τὴν ἐπέμβαση τοῦ στρατοῦ—ὅπως ἐπίσης καὶ τὰ δργαγά τους: ἀπεργία, συγδικάτα ἐργατικὰ κόμματα κλπ. Εἶναι αὐτογόητο δτὶ ἔκεινο ποὺ ἐνδιαφέρει ἐδῶ δὲν εἶναι νὰ σταθοῦμε στὸν παραλογισμὸν αὐτῆς τῆς ἴδεολογίας, στὸ μεῖγμα αὐτὸν παιδαριωδίας καὶ κακῆς πίστης—οὔτε ἀκόμα νὰ σημειώσουμε τὸν βαθμὸν στὸν δποῖο ἀκόμα σήμερα μιὰ ἐνδιαφερουσα φράξια τῆς καπιταλιστικῆς τάξης καὶ τῶν πολιτικῶν τῆς (ἡ «φιλελευθερο-ἀντιδραστικὴ τῆς πτέρυγα) μέγει κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροή τῆς. Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι δτὶ αὐτὴ ἀνταποκρινόμενη σὲ μιὰ φάση τῆς ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἔχει παίξει ἔναν καθοριστικὸν ρόλο στὴν ἐκτύλιξη τῆς πάλης τῶν τάξεων. Αὐτὴ ἔδινε τροφὴ στὴν λυσσαλέα ἀντίσταση τῶν καπιταλιστῶν στὶς ἐργατικὲς διεκδικήσεις καὶ ταυτόχρονα διευθετοῦσε τὶς κλασσικὲς οἰκονομικὲς κρίσεις καὶ τὴ λειτουργία γενικὰ τῆς οἰκονομίας. Ἡ «ἀφεθοῦν στὸν ἔαυτό τους» πράγματι οἱ αὐτοματισμοὶ τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας δὲν μποροῦν παρὰ νὰ προκαλοῦν κανονικὰ κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς καὶ ἡ ἀναρρόφηση αὐτῶν τῶν κρίσεων «ἀφημένη στὸν ἔαυτό της» μποροῦσε νὰ διαρκέσει πολύ.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο δτὶ ἡ μαρξιστικὴ ἴδεολογία, καταγγέλοντας μὲ δριμύτητα καὶ δικαιίως αὐτὴ τὴν ἴδεολογία καὶ τὴν «πολιτικὴ» ποὺ ἀπ’ αὐτὴν ἀπέρρεε, συμμερίζονταν τὰ βασικὰ ἀξιώματα σὲ ώρισμένους τομεῖς. Οἱ μαρξιστὲς σκέφτονταν καὶ αὐτοὶ ἐπίσης δτὶ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξει στὴν λειτουργία τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας δτὶ οἱ ἀναπόφευκτες κρίσεις ἦταν πέρα ἀπὸ κάθε ἐπέμβαση τοῦ κράτους. Μόνον ἡ σημασία ποὺ τοὺς ἔδιναν ἦταν διαφορετική: γιὰ τοὺς μαρξιστὲς οἱ κρίσεις ἐκδηλώνανε τὶς ἀγυπέρβλητες ἀγτιφάσεις τοῦ συστήματος καὶ δὲν μποροῦσαν παρὰ δλοένα νὰ ἐπιδεινώνονται. Οἱ καπιταλιστὲς δὲν ἔβλεπαν παρὰ «φυσικὰ κακά» καὶ «ἀναπόφευκτα» ποὺ εἶχαν τὴν θετικὴ τους ἀντιστροφὴ

(εξάλειψη τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν λιγώτερο ἀποδοτικῶν) ἢ ἀκόμα μεταβατικὰ σημεῖα μᾶς «φάσης ἀνάπτυξης» τοῦ συστήματος. Οἱ μαρξιστὲς ἐπίσης σκέφτονται στὸ δὲ θοὺς διτὶ διαφορετικὸς μισθὸς τῶν ἔργατῶν δὲν μποροῦσε διαρκῶς γὰρ θελτιώνεται, καταδικασμένος ἀπὸ τοὺς «νόμους τῆς κίνησης τοῦ καπιταλισμοῦ» γὰρ διακυμαίνεται γύρω ἀπὸ ἔνανθαναλλοίωτο μέσον ὄρο. Πάνω σ' αὐτὰ τὰ οὖσιώδη σημεῖα τῆς ἐκτίμησης τῆς πραγματικότητας, ἢ μαρξιστικὴ πολιτικὴ καὶ ἡ καπιταλιστικὴ πολιτικὴ μέχρι σχεδὸν τὸ 1930 συμμερίζονται μιὰ διμοισγενῆ διπλική.

Ἐξ ἀλλού, ὁ μαρξισμὸς θεωροῦσε σὰν οὗτος οἱ τοῦ καπιταλισμοῦ, τὶς ἐκδηλώσεις του τοῦ XIX αἰῶνα καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Οἱ καπιταλισμὸς σὰν σύστημα φαίνονται στὸν μαρξισμὸν θεμελιωδῶς χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν ἀδυναμίαν. Αὕτη τὴν πολιτικὴν ποὺ ἰσοδυναμοῦσε πραγματικὰ μὲ ἀπουσίαν ἢ ἀργησην τῆς πολιτικῆς: «Laissez Faire» κλπ., τὴν ἔβλεπε σὰν ἔχφραση τοῦ ὑπεδάφους τοῦ συστήματος. Μιὰ καπιταλιστικὴ κοινωνία ἀναγκαστικὰ ἦταν για τούς αὐτούς: ἀνίκανη νὰ ἔχει μιὰ ἀποψή καὶ μιὰ θέληση πάνω στὴν ἴδια τῆς ὅργάνωση καὶ διαχείρηση. Εἶναι ἡ ἀναρχία στὸ ὑποκειμενικὸν ἐπίπεδο τῶν διευθυγόντων τῆς ποὺ δὲν θέλουν αὐτοὶ (ποὺ δὲν μποροῦν νὰ θέλουν) οὔτε μποροῦν γὰρ ἐπέμβουν στὴν πορεία τῆς οἰκονομίας (καὶ διὰ ἐπενέβαιναν θὰ ἦταν προφανῶς ἀνίσχυροι μπροστὰ στὴν ἀμείλικτη πορεία τῶν οἰκονομικῶν γόμων). Ἐπίσης ὅταν παίρνουν ἀποφάσεις εἶναι ἀπὸ φύσει ἀνίκανοι γὰρ υἱοθετήσουν μιὰ ἀποψή πιὸ γενικὴ ποὺ νὰ εἶναι πρὸς ὄφελος ὅλων μὲ τὴν πιὸ στεγή ἔννοια. Τὸ εἶναι τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι αὐτὸν τὸ ἀμεσονείτητον, ἀνίκανο γὰρ πάρει μιὰ ὁποιαδήποτε διάσταση σὲ σχέση μὲ τὴν πραγματικότητα ἀκόμα καὶ ἀν πρέπει: γὰρ ἔξυπηρετήσει τὰ «καλῶς ἔνγοούμενα» συμφέροντά του.

Μὲ πολὺ χόπο φτάνει γὰρ καταλάβει διτὶ διαφορετικὸς τὸ ἴδιο ὅπως ἡ μηχανή ἔχει ἀνάγκες πλήρους λιπάνσεως. Θὰ προτιμήσει γὰρ ἰδεῖ τὴν ἐπιχείρησή του γὰρ καταρρέει παρὰ γὰρ παραχωρήσει μιὰν αὔξησην μισθοῦ, θὰ κάνει πάντα ἔναν πόλεμο γιὰ γὰρ κατακτήσει μιὰ ἀποικία ἢ γὰρ μὴ τὴν χάσει.. Ἐν συντομίᾳ ὁ καπιταλισμὸς εἶναι ἀνίκανος τακτικῆς καὶ στρατηγικῆς ἴδιαιτέρως στὴν πάλη τῶν τάξεων.

Ἐὰν παρὰ αὐτὴ τὴν ἀδυναμίαν καὶ αὐτὴ τὴν ἀναρχίαν, τὸ σύστη-

μα λειτουργεῖ εἶναι γιατὶ πίσω ἀπὸ τὶς καπιταλιστικὲς μαριονέτες, λειτουργοῦν αὐστηρὰ οἱ ἀντικειμενικοὶ καὶ ἀπρόσωποι νόμοι τῆς οἰκονομίας οἱ δποῖοι ἐγγυῶνται τὴν συνάφειαν καὶ τὴν ἐπέκτασην ἀλλὰ μέχρι ἑνὸς ὅρισμένου σημείου μόνο: γιατὶ πίσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνάφειαν συγκατᾶ ἐκ νέου σὲ ἔνα πιὸ βαθὺ ἐπίπεδο τὴν ἔσχατην ἀναρχίαν τοῦ συστήματος, τὴν τελικὴν «ἀντικειμενικήν» του ἀντίφαστην.

Ἄς ποῦμε ἀμέσως δῆμοὺς τὸ νὰ εἶναι ἱστορικὰ ἔπερασμένη αὐτὴν ἡ εἰκόνα δὲν εἶναι λεγότερο ἐν μέρει ἀληθινή. Τὸ μεθοδολογικὸν «ἄδικο»—συγχωρητέο—τῶν μαρξιστῶν παλιὰ ἥταν ποὺ ἀγύφωγαν σὲ αἰώνια χαρακτηριστικὰ τοῦ καπιταλισμοῦ τὰ χαρακτηριστικὰ μιᾶς φάσης τῆς ἀνάπτυξής του. Τὸ πραγματικὸν ἄδικο—ἀσυγχωρητέο—τῶν σημερινῶν «μαρξιστῶν» εἶναι ποὺ ζητοῦν τὴν ἀληθειανή τὸν κόσμο ποὺ τοὺς περιβάλλει στὰ βιβλία ποὺ ὑπῆρχαν πρὶν 100 χρόνια.

Ἔτην πράγματι ἀληθειανή ἔτι ἡ καπιταλιστικὴ πολιτικὴ ὑπῆρξε γιὰ μεγάλο διάστημα αὐτὴν ἡ ἀπουσία πολιτικῆς, αὐτὸν τὸ μῆγμα ἀναρχίας καὶ ἀδυναμίας. Ἔτην ἀληθειανή ὅτι ἡ συμπεριφορὰ τόσων τῶν ἀτόμων καπιταλιστῶν ὅσο καὶ τῶν πολιτικῶν του τοῦ κράτους του καὶ τῆς τάξης του ἥταν αὐτὴ ἡ μωαπικὴ συμπεριφορὰ δίχως διαστάσεις, δίχως προοπτική, δίχως τακτική οὔτε στρατηγική. Εἶναι ἀληθειανή ὅτι στὸ ὅσο διάστημα μποροῦσε ὁ καπιταλιστὴς μεταχειρίζόταν τὸν ἔργατην πολὺ χειρότερα ἀπὸ ἕνα κτήνος καὶ ὅτι ἡ στάση του δὲν τροποποιεῖται παρὰ κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῆς ἔργατικῆς πάλης καὶ ὅσο αὐτὴ διαρκεῖ. Εἶναι τέλος ἀληθειανή μέσα σ' αὐτὴν τὴν κοινωνία ποὺ «ἀφηνόταν νὰ γίνεται» ἡ μόνη συνοχὴ ἥταν αὐτὴ ποὺ εἰσάγονταν ἀπὸ τοὺς οἰκονομικοὺς νόμους ἡ δποία προφανῶς σὲ ἔναν κόσμο περίπλοκο καὶ μὲ ταχύτητα ἐξελισσόμενο δὲν μποροῦσε παρὰ ἐξ ἴσου γὰρ ὁδηγήσει σὲ μιὰ θεμελιώδη ἀσυναρτησία.

Τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει καὶ διατηρῶνταις αὐτὴν τὴν ἔπερασμένην εἰκόνα τοῦ καπιταλισμοῦ διαπράττουμε τὸ πιὸ βαρὺ—καὶ τὸ πιὸ συχνὸν—ἀπὸ τὰ λάθη ποὺ μπορεῖ γὰρ διαπράξῃ κανεὶς σὲ ἔναν πόλεμο: νὰ ἀγνοήσει τὸν ἀντίπαλο καὶ νὰ ὑποτιμήσει τὴν δύναμή του. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ δὲν ὀφείλεται σὲ γενετικὴ μεταλλαγὴ ὅπως θέλουν γὰρ ἀποδώσουν οἱ πιὸ μορφωμένοι καπιταλιστές. Ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου ἔξανάγκαζε τὴν ἄρχουσα τάξην τὴν πολιτική της, τὴν ἰδεολογία της τὴν πραγματικήν

της δργάνωση. 'Ο καπιταλισμός έχει τροποποιηθεί άντικειμενικά άπ' αυτή τήν αιώνια πάλη. 'Άλλα έχει έπίσης τροποποιηθεί ύποκειμενικά μὲ τήν έννοια δτι οι διευθύνοντες καὶ οι σκεπτόμενοι έχουν συσσωρεύσει στὸ ἀμυνόμενο σῶμα τους μιὰ ιστορικὴ πεῖρα διεύθυνσης τῆς σύγχρονης καινοτομίας.

Τὸ περιεχόμενο τῆς νέας καπιταλιστικῆς πολιτικῆς έχει έπι-
βληθεί στὶς ἀρχουσες τάξεις ἀπὸ τήν πάλη τοῦ προλεταριάτου. 'Υ-
πηρχαν ἐργατικές νίκες ποὺ δείξανε μέσα στὰ γεγονότα δτι τὸ
σύστημα μποροῦσε πολὺ καλὰ νὰ προσαρμοστεῖ μὲ δρισμένες με-
ταρρυθμίσεις καὶ ἀκόμα νὰ τὶς στρέψει πρὸς δφελός του. 'Υπηρξε
έπίσης χρήσιμοποίηση ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸν ίδεων, μεθόδων, θε-
σμῶν, ποὺ εἶχαν προβληθεί ἀπὸ τὸ ἕδιο τὸ ἐργατικὸ κίνημα.

'Ετοι οἱ αὕξησεις τῶν μισθῶν ἀπὸ μιὰ δρισμένη στιγμὴ δὲν
μπορεῖ νὰ καταπολεμοῦται μὲ τόση λύσσα δση ἄλλοτε γιατὶ ἡ ἐρ-
γατικὴ πίεση ξγιγε πολὺ ίσχυρή. 'Άλλα οἱ καπιταλιστὲς ἀγακα-
λύπτουν λίγο λίγο δτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖο τὸ διατάσσουν σ'
αυτὴ μιὰ ἀπόλυτη ἀρνηση. 'Απὸ τὴ στιγμὴ πράγματι ποὺ
τὸ κίνημα γενικεύεται —καὶ οἱ συλλογικὲς συμβάσεις στὴ βιομη-
χανία παιζουν ἔνα μεγάλο ρόλο μ' αυτὴ τήν έννοια— κανένας κα-
πιταλιστὴς δὲν τίθεται σὲ δυσμενῆ θέση ἀπέναντι τῶν ἀνταγωνι-
στῶν του ἀπὸ τὸ γεγονός δτι παραχωρεῖται μιὰ αὔξηση τῶν μι-
σθῶν. Καὶ στὸ τέλος τοῦ λογοσυνοῦ διαρρέει αὐτὸ δφελός του ἀπὸ
τὴν διεύρυνση τῆς ζήτησης ποὺ ἀκολουθεῖ. Τέλος καὶ πρὸ παντὸς
ὅ καπιταλιστὴς ξαναπιάνεται ἀπὸ τὴν αὔξηση τῆς ἀπόδοσης ποὺ
διατηρεῖ τὴ σχέση μισθὸς - κέρδος σταθερὰ κατὰ προσέγγιση καὶ
δοκιμάζει νὰ ἀγοράσει τὴν εύπειθια τῶν ἐργατῶν στὴν περιοχὴ
τὴν πιὸ ἐνδιαφέρουσα, αὐτὴν τῆς παραγωγῆς, μὲ παροχὴς στοὺς
μισθούς. Εἶναι εύνόητο δτι έχουμε ἐδῶ μιὰ κατ' ἔξοχὴν περίπτω-
ση ποὺ ἔκεινο ποὺ εἶγαι χρήσιμο στὴν τάξη στὸ σύγολό της καὶ
ὅλη ἡ τάξη τὸ κάνει δὲν εἶναι ἀναγκαστικὰ γιὰ τὸ ἄτομο καπι-
ταλιστὴ. Αὐτὸς εἶναι ἔνας ἀπὸ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς δποίους αὐτὴ
ἡ νέα στάση δὲν φαίνεται παρὰ δταν ἡ συγκέντρωση τοῦ κεφαλαίου
ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος καὶ αὐτὴ τῶν ἐργατικῶν δργανώσεων ἀπὸ τὸ
ἄλλο, φτάσουν σὲ ἔνα ἐπαρκῆ βαθμό. 'Άλλα ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ

μιά συνειδητή «μετριοπαθής» πολιτική αύξησης των μισθών γίνεται δλοχληρωτικό μέρος τής πολιτικής του συνόλου του καπιταλισμού, γιατί δυναμισμός ανάμεσα σ' αυτή την αύξηση και στήν έπεκταση της αγορᾶς είναι δλο και πιὸ καθαρὰ αντιληπτός.

Μὲ ξανά διαφορά, ή ανάγκη της διατήρησης της σχετικής «πλήρους απασχολήσεως» υπέρ την πείρα της εγάλης κρίσης του 1929 - 1933 και απέναντι μᾶς έργατικής τάξης που είναι έντελως προφανές δτι δὲν θὰ δέχονται οὔτε γιὰ ξα λεπτὸ την έπανάληψη, έχει καθαρὰ έπιβληθεῖ στήν διευθύνουσα τάξη — σύγχρονα μὲ τὴν καταγόηση στὸ τέλος του προφανοῦς συγδέσμου ανάμεσα στὴ διατήρηση της πλήρους απασχολήσεως και της έπιταχυνομένης έπεκτασης του κεφαλαίου, οἱ καπιταλιστὲς ανακαλύπτουν δπως και οἱ έργατες και πρὶν ἀκόμα ἀπὸ αὐτοὺς δτι κρατισμὸς δὲν σημαίνει καθόλου σοσιαλισμὸς — κι ἀκόμα τὰ συνδικάτα που γιὰ μεγάλο διάστημα καταπολεμούνται, αναγγωρίζονται και τελικὰ μεταμορφώνονται σὲ τροχοὺς του συστήματος.

Φτάγουμε ἔτσι στήν σύγχρονη αντίληψη, στήν πολιτική που πραγματικὰ ἐφαρμόζεται ἀκόμα και ὅταν καταπολεμεῖται στὰ λόγια. Ό δξονάς της είναι η ἐγκατάλειψη του «LAISSEZ FAIRE», πιὸ αναλυτικά: η ἀπόρριψη της ιδεολογίας της «έλεύθερης έπιχείρησης» και της πίστης στήν αὐτόματη λειτουργία της οἰκονομίας και της κοινωνίας, δηλ. δτι αὐτὰ ἀπὸ μόνα τους παράγουν ἀπὸ πρὶν τὸ έπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα γιὰ τὴν ἀρχουσα τάξη. Ή παραδοχὴ της ιδέας (προϊὸν του έργατικου κινήματος) μιᾶς γενικῆς υπευθυνότητας της κοινωνίας —δηλ. της κυρίαρχης τάξης— μπροστὰ στὰ γεγονότα και του κεντρικοῦ ρόλου του κράτους στήν ἀσκηση αὐτῆς της υπευθυνότητας. Είναι η ιδέα της αναγκαιότητας ἐνδὲς ἐλέγχου, δσο τὸ δυνατὸ πιὸ έκτεταμένου ἀπὸ τὴν κυρίαρχη τάξη και τὰ δργανά της σ' ὅλες τὶς σφαῖρες της κοινωνικῆς δραστηριότητας. Ή ἐπέμβαση του κράτους στὶς κοινωνικὲς υποθέσεις γίνεται δ κανόνας και δχι η ἐξαίρεση δπως δλλοτε. Τὸ περιεχόμενο αὐτῆς της ἐπέμβασης είναι τοῦ λοιποῦ καθωρισμένο μὲ τρόπο ριζικὰ αντίθετο στήν κλασσικὴ καπιταλιστικὴ ιδεολογία. Τὸ κράτος δὲν είναι πλέον αὐτὸ που ἐγγυᾶται ἀπλῶς μιὰ κοινωνικὴ

τάξη στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ὁποίας τὸ καπιταλιστικὸ παιχνίδι πραγματοποιεῖται ἐλεύθερα. Εἶναι σαφῶς ἐπιφορτισμένο νὰ ἔξασφαλίζει τὴν πλήρη ἀπασχόληση καὶ τὴν «σταθερότητα τῆς αὐξανόμενης οἰκονομίας» — πρᾶγμα ποὺ σημαίνει νὰ ἔξασφαλίζει συγχρόνως ἵνα πλήρες ἐπίπεδο συγοικισμὸς τῆς πόλης καὶ γὰρ ἐπεμβαίνει γιὰ γὰρ ἐμποδίζεις ἡ πίεση τῶν λιμοτόνων γὰρ γίνεται πολὺ λισχυρή — τὸν σχηματισμὸ τῆς ἐργατικῆς δύναμης, τὶς ἐπενδύσεις σὲ τομεῖς ὅπου τὸ ἴδιωτικὸ κεφάλαιο δὲν ἐπεμβαίνει ἵκανοποιητικὰ ἡ ἐκλογικεύμένα, τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ ἀνάπτυξη. Οἱ ἐπικρατοῦσες ίδεις εἴναι ἀπὸ δῶ καὶ μπρός: ἡ ἐπέκταση, ἡ ἀνάπτυξη τῆς καταγάλωσης καὶ τῶν ὄγκεσεων, ἡ διεύρυνση τῆς ἐκπαίδευσης καὶ ἡ διάδοση τῆς κοιλούρας. Τὰ μέσα: ἡ ὄργανωση ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἀτόμων, ἡ ιεραρχία.

Εἶναι περιττὸ γὰρ ἐπιμείνουμε ἐδῶ στὸ ταξικὸ περιεχόμενο αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων καὶ αὐτῶν τῶν μέσων καὶ στὶς ἀντιφάσεις αὐτῆς τῆς νέας καπιταλιστικῆς πολιτικῆς. Ἀμφιβολίες ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψῆ — καὶ ἡ πείσμονα ἀργηση γὰρ ἀναγνωρίσουμε ποιὰ εἶναι ἡ πραγματικότητα τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ — δὲν μπορεῖ γὰρ ὑπάρχουν παρὰ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔξαχολουθοῦν γὰρ συγχέουν τὸν σοσιαλισμὸ μὲ τὴν ἐπέκταση αὐτὴς τῆς παραγωγῆς καὶ αὐτὴς τῆς κατανάλωσης μὲ τὴν διεύρυνση αὐτὴς τῆς ἐκπαίδευσης καὶ τὴ διαδοχὴ αὐτὴς τῆς κοιλούρας. Αὐτοὶ αἰσθάνονται τὸ ἔδαφος γὰρ χάνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους ἐὰν ἀναγνωρίσουν δτὶ τὸ «ἐπίπεδο ζωῆς» ἐπὶ παραδείγματι ἀγενθαίνει κάτω ἀπὸ τὸν καπιταλισμό.

Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ὑποκείμενη εἶναι τὸ προϊὸν τῆς καπιταλιστικῆς πείρας ἀπὸ τὴν πάλη τῶν τάξεων καὶ τὴν διεύρυνση τῆς κοινωνίας καὶ ταυτόχρονα ἀντικείμενη εἶναι τὸ πόρισμα τῶν πραγματικῶν μεταμορφώσεων τοῦ καπιταλισμοῦ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ λογικὴ τὴν ὁποία ἔχει ἀποσαφηγίσει ἀπὸ τὶς νέες διαρθρώσεις τῆς καὶ ἀπὸ ὅργανα ποὺ γρηγοριούνται γιὰ νὰ ἔξασφαλίσουν τὴν κυριαρχία τῆς πάνω στὴν κοινωνία. Ἄλλα ταυτόχρονα ἐπειδὴ πρέπει γὰρ θυσιάσει τὰ μέσα στοὺς σκοπούς της, ἐπιταχύνει αὐτὴ τὴν ἔξελιξη τῶν διαρθρώσεών της καὶ ἀναπτύσσει αὐτὰ τὰ ὅργανα.